

Arbeiderpartiets forslag i formannskapsmøtet 23. november 2021

Sak 114/21 Årsbudsjett 2022 og økonomiplan 2022-2025

Fauske kommunestyre konstaterer at kommunes økonomiske situasjon er alvorlig og at det er sterk ubalanse mellom disponible inntekter og driftsutgifter. Dette har ført til at kommunen har opparbeidet seg et akkumulert underskudd, som ved utgangen av 2021 er stipulert til ca. 140 millioner kroner.

Bakgrunnen for kommunens utfordrende driftssituasjon skyldes i hovedsak følgende:

- Fauske kommune er en kraftkommune som har nytt godt av store inntekter fra dette. Konesjonskraft, konsesjonsavgifter, kvotekraft, eiendomsskatt og utbytte fra eierinteressene i SKS, har vært brukt til å tilby innbyggerne gode tjenestetilbud innenfor alle sektorer. Inntektene fra kraft er som kjent dramatisk redusert de siste årene. Lave kraftpriser har gitt lavere inntekter både på salg av konsesjonskraft, eiendomsskatt og utbytte. Inntektstapet er over år betydelig.
- Store investeringer i skolebygg har gjort at Fauske kommune har gått fra å være en kommune med gjeldsnivå under snittet, til nå å være blant de mest gjeldtyngede kommuner i landet. I 2022 vil Fauske kommune betale ca. 88 millioner kroner i renter og avdrag på gjeld, noe som er en økning på ca 8 millioner fra 2021. Til sammenligning brukte kommunen 26 millioner kroner til renter og avdrag i 2012.
- Fauske kommune har ikke i tilstrekkelig grad harmonisert sitt aktivitetsnivå over lang tid i takt med befolkningsendringer, bortfall av inntekter og økte kapitalutgifter. Blant annet har den demografiske utviklingen i kommunen med stadig færre innbyggere i aldersgruppen 6-15 år, medført et bortfall av rammetilskudd på ca. 35 millioner kroner, uten at utgiftene er redusert i samme takt.

Til sammen utgjør dette en reduksjon i kommunens inntekter på godt over 100 millioner kroner på få år.

Ubalansen mellom inntekter og utgifter over tid i kan ikke vedvare og er i seg selv, både alvorlig og i strid med kommunelovens § 14-4. Det at budsjettet legges frem med en underdekning på 35,7 millioner kroner er i strid med loven og kommunestyret har derfor vurdert å sende forslaget tilbake til kommunedirektøren. Signaler fra Statsforvalteren i Nordland gjør at kommunestyret i denne omgang har valgt å forholde seg til budsjettdokumentet slik det ble fremlagt for formannskapet 23.11.21.

Som en konsekvens av dette er kommunestyret tydelig på at det må gjøres betydelige grep for å balansere driften. I fremtiden må det genereres positive driftsresultat for å komme i posisjon til å møte fremtidige behov for gode tjenester til innbyggerne og til å gjøre nye og nødvendige investeringer i blant annet pleie- og omsorgstjenesten.

Kommunestyret i Fauske har de siste årene vært tydelige på behovet for og hvilke forventninger man har til omstillings- og prosessforenklingsarbeidet i kommunen. Prosjektet «et fremtidens Fauske» er et eksempel på dette, hvor vi ikke har sett de forventede tilpasninger og besparelse på driften slik det var store forventninger til.

Omstillingsprosjektet i kommunen må derfor beskrive klart og tydelig hvordan dette arbeidet skal organiseres, slik at vi raskt kan se en endring. Dette arbeidet kommer for mange til å være slitsomt

og arbeidskrevende, men det er nødvendig å gjøre et «dypdykk» i organisasjonen for å se på blant annet dimensjonering og tidsbruk. KOSTRA tallene må bli bedre og reel, slik at de ikke blir gjenstand for misforståelser. Likeså må vi kunne sammenligne oss med andre kommuner som er bedre og billigere enn oss og som allerede har gjort jobben. Målet må være å bli like gode som de beste.

I tillegg til dette bes det om at følgende utredninger tas med og vurderes som en del av omstillingsprosjektet:

- Effektivisering innenfor kommunal tjenesteproduksjon. Prosjektet må ta tak i de største avvik i forhold til sammenlignbare kommuner. Målet må være å bli like gode som de beste.
- Heltidskultur
- Øke grunnbemanningen i pleie- og omsorgssektoren. Omgjøre vikarutgifter fra vikarbyrå til større faste stillinger
- Kommunenes innkjøpsordning

Omstillingsprosjektet rapporterer til Formannskapet fortløpende.

Kommunedirektøren har i sitt forslag til langsiktig plan i budsjettet fremlagt et veikart til økonomisk bærekraft. Her ser man for seg at kommunen først i 2030 vil nå nivået på NDR og disposisjonsfondet, som er i tråd med måltallene i KØB. Dette er lang tid og det er mange ukjente faktorer som kan endre seg underveis. Kommunestyret vil derfor komme tilbake i dette dokument til omprioriteringer innenfor driften som det er utelukket å være med på og som på enkelte områder oppleves som uansvarlig og som rammer de svakeste og mest sårbare i samfunnet.

Omstillingsprosessen i Fauske kommune må skje både på kort og på lang sikt. Selv om dagens situasjon krever drastiske tiltak må vi strekke oss langt for å redusere de negative konsekvensene på lang sikt. Vi som innbyggere i kommunen må kunne leve og trives, samtidig som omstillingen pågår. I tillegg skal Fauske fremdeles være en attraktiv kommune å flytte til.

Fauske kommune har de siste årene gjort store investeringer i nye skolebygg. Da Valnesfjord skole og flerbrukshall sto ferdig, kunne vi skryte av å ha landets fineste og mest moderne skolebygg med unike uteområder. Samtidig har det vært gjort store strukturendringer og kommunestyret har de siste årene lagt ned tre nærskoler. Dette har ført til at de ansatte i skoleverket har måttet tilpasse og omstille seg til å smelte sammen ulike miljø på større enheter.

Kommunestyret har tidligere vært tydelige på at det etter de store investeringene og strukturendringene skulle satses på innholdet i skolen. I stedet har en reduksjon i antall elever og den økonomiske situasjonen ført til store nedskjæringer i antall årsverk. Fra skoleåret 2019 og frem til høsten 2022 vil antall pedagoger og assistenter i Fauskeskolen være redusert med ca 40 årsverk.

Den gjennomførte strukturendringen har gått veldig fort og påvirket både ledelsen og de ansatte ved de ulike skolene negativt. Skolene trenger ro og må få omstille seg på en planmessig måte innenfor et akseptabelt tidsperspektiv. Kommunestyret avviser med bakgrunn i dette den foreslåtte reduksjonen i antall årsverk og ber rådmannen utrede en sak hvor det settes fokus på innholdet i skolen, sett opp mot antall årsverk på hver enkelt skole. Tidlig innsats og et godt faglig utbytte for elevene skal i særdeleshet vektlegges. I tillegg til dette skal skolene tilby lovpålagte oppgaver i forhold til spesialundervisning og særskilt tilrettelagt opplæring.

Det er derfor viktig å opprettholde kontaktlærertettheten slik den er i dag. Gjennom å trekke ned antall årsverk i skolen, øker allerede belastningen svært mye på de som blir igjen. Dette er det først

og fremst de svakeste elevene som taper på. Det er de samme elevene som er avhengig av tett oppfølging av kontaktlærer i skolehverdagen for å ha mulighet til å lykkes både faglig og sosialt. Færre kontaktlærere kombinert med mindre lærertetthet i klasserommet vil ramme denne gruppen hardt. Det er også uheldig å skal ha færre kontaktlærere i skolen i en tid hvor kontaktlærerrollen er viktigere enn noen gang før. Svært mange elever er i dag avhengig av denne oppfølgingen.

Fauske kommunestyre skal føre en kulturpolitikk som skaper trivsel, tilhørighet og som er identitetsskapende. Lag og foreninger er grunnmuren i Fauskes kulturliv.

I en situasjon hvor kommunen skal omstilles er det viktig å fokusere på at det må være et minimum av kulturtilbud for kommunens innbyggere. Likeså at den uorganiserte ungdommen har et tilbud gjennom fritidsklubbene. Kommunedirektøren bes se på muligheten for å finne egnet lokale til juniorklubben og ungdomsklubben i Fauske sentrum. Oppsigelse av leieavtale med LHL tilbakekalles og det innledes forhandlinger med foreningen med tanke på å selge bygget.

Kommunale kulturtilskudd, gratis leie av lokaler for barn og unge, løypekjøring, lys på kommunale utendørsanlegg, offentlig bad i Fauske og Sulitjelma, fritidsklubber, frivillighetssentralen (100% stilling) videreføres.

Kommunestyret vil videreutvikle eldreomsorgen til et enda mer aldersvennlig Fauske. Stikkord i dette arbeidet er gode boformer, aktivitet og felleskap, mat og måltider, helsehjelp og funksjonelle uteområder.

Behovet for sykehjemsplasser, avlastning, rehabilitering, korttidsplasser og hjemmebaserte tjenester er stort slik det er i dag og mye av dette er tjenester som eldre og syke innbyggere har lovmessig krav på. Tilgangen på sykehjemsplasser er for lav og vi ser betydelige overliggerdøgn på sykehus første halvår 2021. I tillegg er situasjonen i mange hjem svært krevende.

Fauske kommune har i dag ca 230 personer som er rammet av demens. I vår kommune er økningen på 70 personer fra 2016 og frem til i dag. For Fauskes del betyr dette at det er ca 230 innbyggere med demens og ikke. Dette talle vil stige og er beregnet til ca 320 i 2030. Av disse er ca 99 registrert som hjemmeboende og ca 50 av disse bor alene. Mange av de som bor hjemme alene blir boende mye lengre med omfattende bistand fra hjemmetjenesten (opptil 9 tilsyn i døgnet), og belastningen på pårørende som ofte også har svekket helse er svært stor. Så langt i år er det utredet i underkant av 32 personer og disse krever store ressurser av hjemmetjenesten.

Ved Buen korttidsavdeling blir mange boende svært lenge mens de venter på at det skal bli ledig plass i sykehjem. Dette gjør at Buen ikke kan driftes slik det er tenkt fordi mange plasser er belagt med pasienter som venter på langtidsplass. Dette fører igjen til at overliggerdøgn i sykehus fordi kommunen ikke kan ta imot utskrivningsklare pasienter, og kommunen får dagbøter til en døgnpris på i overkant av kr 5000,- pr døgn.

Fauske er på mange områder inne i en positiv utvikling. Dette viser at kommunen er en viktig vekstmotor i Nordlandssamfunnet. Kommunestyret har derfor store forventninger til prosjektet «fra bru til bru» – moderne – urbane – attraktive Fauske. Et spennende, utviklende og ikke minst et nødvendig prosjekt for å få til en fullendt sentrumsutvikling med fremtidsrettede endringer i byrommet, samt å finne ny infrastruktur for fremtidens Fauske. Dette gjelder både de rent fysiske

begrensningene som riksveiløsningene per i dag representerer for sentrumsområdet, men også trafiksikkerhet og den miljøutfordring den representerer for bo- og arbeidsregionen i Salten.

Kommunestyret vil fremheve andre viktige prosjekter for Fauske kommune. Både i forhold til vekst, arbeidsplasser og tilflytting, som bidrar til økte inntekter;

- Vi skal være en positiv tilrettelegger for at næringslivet kan etablere og utvikle seg i kommunen, datalagringscenter, gruvedrift, gods, industri, varehandel, oppdrett, landbruk og turisme være av stor viktighet. Vi skal ha spesiell fokus på kraftkrevende industri.
- Tilrettelegge for attraktive bolig og næringstomter.
- Ha stor fokus på det viktige og gode arbeidet som gjøres med etablering av Sjunkehatten folkehøgskole.
- Arbeide intensivt for økt turisme og opplevelse, spesielt vinterturisme i Sulitjelma.
- Markedsføre kommunen vår på en bedre måte som gir bolyst, tilflytting og etablering av nye arbeidsplasser.
- Utrede alternative løsninger for et forsamlingshus i Fauske sentrum. Det presiseres at det i denne sammenheng ikke er aktuelt å belaste kommunens driftsbudsjett til dette formål.

Parkeringsordningen i Fauske sentrum har vært gjenstand for debatt med jevne mellomrom.

Fauske er handelssentrum for Indre Salten og tertiærnæringen utgjør en betydelig del av kommunens sysselsetting. Tilbakemeldinger fra salgs- og servicenæringen er tydelige på at dagens parkeringsordning virker meget negativt inn på utviklingen av varehandelen i sentrum. Kommunestyret nedsetter derfor et utvalg som blant annet skal gå i dialog med næringslivet i sentrum for å finne løsninger til det beste for alle. Utvalget skal blant annet vurdere følgende · timeparkering i Storgata · avslutte avgift tidligere · reduserte takster · årskort/månedskort · bidrag fra næringslivet til brøyting/forskjønning · bruk av samfunnshusplassen og brannstasjonstomta. Vedtaket om innføring av parkeringsavgift i utfartsområdene skal evalueres og inngå som en del av utredningen.

Utvalgets arbeid fremlegges kommunestyret innen utgangen av juni.

Avgiftsfri parkering i sentrum på lørdager videreføres.

Fauske kommune fikk i september i fjor et kvalitetsstempel som trafiksikker kommune for et godt og helhetlig arbeid på dette området. Det har vært jobbet godt og lenge for å oppnå dette. Kommunestyret er opptatt av å ha null drepte og hardt skadde i trafikken og avviser derfor nattestenging av gatelyst.

Kommunestyret ber rådmannen gjennomgå kommunens innkjøpsordning og evaluere denne. I budsjettet for 2022 foreslås det å kjøpe varer og tjenester for kr. 219 000 000,- Dette må reduseres i 2022 med 1,5 %. Det er av stor betydning at det tilrettelegges for at lokalt næringsliv kan delta i konkurranser og at det vurderes hvilke konkurranser som kan kjøres lokalt, og eventuelt deles opp. Der dette er mulig, skal en primært forespørre tilbud hos lokale leverandører.

Kommunestyret ber kommunedirektøren utrede en funksjonell og kvalitetsmessig organisering av kommunen med en fremtidsrettet administrativ organisering med færre ledernivå. En effektiv organisasjon bør være flatest mulig. Det er ofte slik at de som har korteste tjenestevei er de mest effektive. Tydelige ansvarsoppgaver gir som oftest de beste resultat.

Kommunestyret viser til sitt tidligere vedtak som lyder: -« for å møte fremtidens samfunnsendringer stilles det også krav til hvordan kommunen er organisert, både funksjonelt og kvalitetsmessig. Kommunestyret ber rådmannen utrede en sak om en fremtidsrettet administrativ organisering av kommunen med færre ledernivå. Saken fremlegges for kommunestyret i løpet av våren 2019. Som en konsekvens av dette må den politiske struktur evalueres i løpet av året».

Det er kritikkverdigg at vedtaket ikke ble effektivert, da intensjonen i forslaget er å redusere administrative kostnader.

Kommunestyret er opptatt av at denne saken gis høyeste prioritet, da forutsetningen for å lykkes i omstillingsarbeidet er å begynne på toppen. Kommunestyret forventer en betydelig reduksjon av de administrative kostnader allerede i 2022.

Sykefraværet i kommunen er høyt og kommunen har en målsetting om at dette skal ligge på 7%. Ved å øke grunnbemanningen i pleie- og omsorgssektoren kan dette være et av mange tiltak for å få dette til.

Gata festivalen 2022 er et viktig trivselstiltak og skaper identitet for oss som bor i kommunen. Vi har lagt bak oss to spesielle år og under forutsetning av at Gata festivalen blir avholdt i 2022, bevilges det kr. 200 000,- fra næringsfondet. Formannskapet disponerer disse midlene og hvordan de skal benyttes. Det presiseres at midler fra næringsfondet ikke kan disponeres til ordinær drift og et eventuelt tilskudd skal ikke benyttes til lønn.

Økte inntekter/reduuerte utgifter

Oppvekst og kultur	4 500 000
Helse og omsorg	5 500 000
Eiendom, plan og samfunnsutvikling	350 000
Til sammen	10 350 000

Økte utgifter/reduuerte inntekter

Rammetilskudd/skatt på inntekt og formue	3 000 000
Reduksjon administrative årsverk	4 000 000
Redusert sykefravær (1 %)	2 500 000
Reduserte kostnader innkjøp (1,5 %)	3 000 000
Innsparing politikk	1 000 000
Til sammen	13 500 000